

JAMES JOYCE

Življenjepis

James Joyce se je rodil leta 1882 v Dublinu. Obiskoval je šolo pri jezuitih in univerzo v rojstnem mestu, vendar se je že mlad oddaljil od katoliške vere in je leta 1904 zapustil Irsko, ki se mu je zdela nazadnjaška. Nikoli pa ni pozabil Dublina, o katerem je veliko napisal. Nekaj časa je živel v Parizu, nakar se je preselil v Trst, kjer je ostal enajst let. Nekaj leta svojega življenja je nato preživel v Parizu in Švici, vendar se je leta 1919 vrnil v Trst, a nova podoba mesta ga je razočarala in za vselej oddaljila od teh krajev. Za eno noč je prespal tudi v Ljubljani, ker je pomotoma stopil z vlaka misleč, da je prispel v Trst. Skoraj slep je leta 1941 umrl v Zurichu.

Joyceja prištevamo med najuglednejše književnike 20. stoletja, v sklopu sodobnega pojmovanja romana. Prefinjeno opisovanje vsakdanjosti se veže z globokimi psihološkimi opazovanji, iz katerih je razvidno pisateljevo osebno prepričanje. Njegova dela so imela velik vpliv na generacijo pisateljev iz obdobja med svetovnjima vojnoma, vendar samo v slogu in izražanju, medtem ko njegove zamisli niso bile nadaljne razvite in obdelane, prav tako ne povsem sprejete. Sprva je Joyce pisal pod vplivom naturalizma in impresionizma. Kasneje v romanu Ulikses pa pride v najbolj radikalno obliko pripovedništva.

Chamber music, njegovo prvo delo, je zbirka pesmi iz leta 1907.

Dubliners (1914) je zbirka črtic, ki nazorno prikazujejo takratno življenje v njegovem rojstnem mestu. To ime je prevzela tudi slovita irska vokalno-instrumentalna skupina The Dubliners. Iz te dobe je tudi roman pretežno avtobiografskega značaja, ki ga založnik ni hotel objaviti in ga je zato Joyce zažgal. Strani rokopisa, ki jih je žena rešila, so bile po pisateljevi smrti izdane pod naslovom Stephen Hero (1944). Delo je pisatelj znova napisal in je izšlo leta 1916 z naslovom A portrait of the artist as a young man. Njegovo najbolj znano delo je roman Ulysses (Ulikses), ki ga je napisal leta 1922. Skrajno pojmovanje neodvisnega sloga je pisatelju narekovalo delo Finneganova prebujenje (Finnegan's Wake) (1939), ki je popolna antiteza klasičnega romana in dotedanje književnosti sploh.

OBNOVA

Stephen Dedalus preživlja zgodnje jutranje ure 16. junij 1904 z ravnodušnim prijateljem Buckom Mulliganom in angleškim znanecem Hainesom. Ko Stephen odide na delo, mu Buck naroči, da mu pusti ključ od hiše in da se bodo srečali v restavraciji ob 12.30.

Okoli desetih ima Stephen uro zgodovine na šoli, ki jo obiskujejo samo fantje. Po pouku se Stephen odpravi do Deasyja- ravnatelja šole, ki mu izroči plačo. Zapleteta se v pogovor z njim, kjer imam glavno besedo Deasy, saj Stephenu predstavi svoj pogled na življenje. Hkrati pa mu Deasy izroči pismo o neki bolezni, ki razsaja med kravami in Stephena prosi, da to pismo izroči znancu, ki dela kot urednik pri nekem časopisu.

Stephen preostanek jutra porabi za sprehod po Sandymoun Strandu in razmišlja o sebi. Izmisli si tudi pesem, ki jo zapiše na košček papirja, ki ga je odtrgal od Deasyjevega pisma.

Istega jutra ob osmih zjutraj Leopold Bloom pripravlja zajtrk, ki ga prinese svoji ženi v posteljo skupaj s pismi, ki jih je prinesel poštar. Eno od pisem je od organizatorja Mollyinih koncertov (žena od Blooma), ki ga Bloom sumi, da je ženin ljubimec. Bloom se kmalu odpravi v kuhinjo kjer tudi sam pozajtrkuje in prebera pismo od svoje hčerke Milly. Po zajtrku se odpravi na pošto, kjer ga čaka ljubezensko pismo, saj se dopisuje z neko žensko. Svoj jutranji pohod nadaljuje po ulici in se ustavi v cerkvi nato pa odide še v lekarno, kjer kupi šampon za svojo ženo.

Ko ura odbije enajst, se s kočijo s Stephenovim očetom in še dvema možema odpravi na pogreb Paddyja Dignama. Može z njim ravnajo kot z nekom, ki ni od tod. Bloom med pogrebom premišljuje o smrti svojega sina in očeta.

Opoldne se Bloom odpravi v pisarno časopisne hiše, kjer se pogaja glede nekega oglasa v časopisu. V pisarni je še nekaj drugih ljudi, ki se pogovarjajo o politiki. Ravno ko Bloom odhaja, da bi odšel potrditi oglas, v pisarno prispe Stephen z Deasyjevim pismom. Stephen in ostali moše odidejo v bližnji pub, ravno ko se Bloom vrača nazaj s potrjenim oglasom.

Ob enih popoldne se Bloom odpravi na lahko kosilo, kjer premišljuje o intimnih večerih s svojo ženo. Svoje popotovanje po mestu nadaljuje do knjižnice, vendar zagleda Boylana, moža s katerim ga vara žena, zato mu sledi v muzej.

Ob dveh popoldne Stephen predstavlja svojo teorijo o Hamletu v knjižnici, nekemu poetu, knjižničarju in možu po imenu Best. Kar naenkrat v knjižnico vstopi Buck, ki Stephenu zbada, ker ni prišel v pub kot so se dogovorili. Nato se odpravita ven iz knjižnice, kjer srečata Bloom, ki je v knjižnico prišel, da bi dobil kopijo oglasa.

Okoli štirih se Stephenov oče in njegovi prijatelji pogovarjajo v hotelskem baru. Ko Bloom konča svoje delo v knjižnici, se ponovno odpravi na ulico, kjer opazi Boylanov avto, zato se odloči, da bo od daleč opazoval. Boylan res kmalu pride in se odpravi na srečanje z Molly. Bloom to ne gane, saj obsedi na mestu in napiše pismo svoji ljubici.

Bloom se odpravi do mesta, kjer bi se srečal z Martino, da bi uredila nekaj zadev glede financ. Ampak Martina še ni. Bloom se zaplete v prepir s pijanim irskim nacionalistom, ki ga želi rešiti na miren način. Bloom in pijani mož prepir nadaljujeta na ulici, dokler ne prispe Martinova kočija, s katero se Bloom odpelje stran.

Ob sončnem zahodu se Bloom sprošča na Sandymount Strandu, kjer na plaži zagleda mlada ženska Gerty. Gerty kmalu opazi, da jo Bloom opazuje, zato uporabi svoje ženske čare, da ga malo zapelje.

Ob desetih zvečer se Bloom odpravi v bolnišnico, kjer se ponovno sreča s Stepheno, ki se tam pogovarja s svojimi prijatelji. Bloom se jim pridruži v pogovoru. Čez nekaj časa prispe Buck in

možje se odpravijo v pub. Ko se pub zapre Stephen prepriča svojega prijatelja, da se odpravita v bordel. Bloom jima zaščitniško sledi. Stephen je pijan zato si predstavlja, da vidi duha svoje matere. Poln jeze razbije svetilko s svojo palico. Tako se zaplete v prepir z vojakom. Bloom odvede pijanega Stephena stran in ga odpelje v kavarno nato pa mu ponudi ,da gre k njemu domov. Nekaj po polnoči prispeta do Bloomove hiše. Bloom jima pripravi kakav. Zapleteta se v dolg pogovor, zato Bloom predlaga Stephenu, da bi prespal pri njem. Toda Stephen ga vljudno zavrne. Zato ga Bloom pospremi ven in začne iskati dokaze o Boylanovem obisku. Kmalu ga iskanje mine, zato odide v posteljo, kjer ženi razloži kaj je počel in ji naroči, da mu zjutraj pripravi zajtrk. Ko Bloom zaspi Molly ostane budna, saj je presenečena nad prošnjo moža, glede zajtrka. Začne premišljevati o svojem otroštvu v Gibraltarju, o popoldnevu z Boylanom, o njeni pevski karieri in Stephenu. Njene misli o možu so polne nemira, vendar se na koncu pomiri, saj se spomni intimnih trenutkov, ki sta jih imela v Howthu.

ZAKLJUČEK

Roman pravzaprav opisuje en dan v življenju Leopolda Blooma, ki predstavlja Odiseja, popotnika, ki blodi po svetu (v tem primeru Dublin).

Bloom ima ženo Molly, ki je prisposoda za Penelopo. Molly pa ne spominja na Penelopo v vseh dejanjih, saj je možu nezvesta. Bloomove misli se v vsej knjigi večkrat vračajo k njej, sama pa ima na koncu monolog, ki je dolg 25000 besed, razdeljenih na osem stavkov.

Tukaj pa je še Joyce, v podobi mladega Stephena Dedalusa, ki je bil njegov avtobiografski lik že v Umetnikovem mladostnem portretu.

Dedalus išče svojega duhovnega očeta, saj se je od pravega odtujil (pijančevanje), zato ga je Joyce postavil za Telemaha, ki hodi po svetu in išče očeta Odiseja, v tem primeru Blooma.

Vse tri osebe so dokaj različne. Bloom je reklamni agent, Molly je pevka, najbolj zanimiv pa je Dedalus. Dedalus je namreč nereden študent, intelektualec, ki ne priznava boga, kljub temu, da so ga vzgojili v krščanski šoli in posmehuje se Irski nacionalnosti, kljub temu, da je Irec. Začasno uči na neki šoli, kar je še ena vzporednica z Joyceom.

Velik del romana je v bistvu notranji samogovor Blooma ali Dedalusa.

Bloom navsezadnje le ni našel tega, kar je iskal - moralno višje življenje, Dedalus pa ni našel svojega drugega, duhovnega očeta, ki bi ga naj posebljal Bloom, s katerim nima nič skupnega.

Moderni roman

Tema: odtujenost, duhovna revščina, izgubljenost v sodobnem svetu

Slogi: realizem, naturalizem, srednjeveška kronika

Literarno delo, ki je podrlo vse ustaljene književne oblike, ki je polno različnih slogov, simbolov, mistike, podzavesti, ter predvsem bogatega besednega zaklada

Joyce z Ulisesom prerastel takratne ozke slogovne, kompozicijske in stilistične književne okvirje, podal nove literarne prvine, izmed katerih je najbolj pomemben seveda notranji samogovor

Dogajanje je postavljeno v Dublin, Joyceovo rojstno mesto, kjer je preživel tudi mladostna leta. Mesto je zelo vplivalo nanj in v Ulisesu je vsak del Dublina, vsaka ulica, križišče, vsak lokal, na istem mestu, kot v realnosti

Vzdušje se skozi vso knjigo močno spreminja zaradi vsebine in sloga

Roman je nekakšna moderna oblika, mogoče celo neke vrste parodija na Homerjevo Odisejo

ta zgodba je napisana v 18. poglavjih (prav toliko je tudi slogov pisanja)

Vsa dejanja, ki so se zgodila Odiseju se zgodijo Bloomu, ko tava po raznolikih delih Dublina

Vse skupaj je zavito v simbole, prispodobe

Tako npr. Odisejevo potovanje v Had (grško posmrtno podzemlje) Joyce napiše kot obisk pogreba. V okolici pokopališča so štiri reke, kar je spet namig na štiri reke, ki so tekle v Hadu. Tako prva tri poglavja spoznavamo Stephena (Telemaha), naslednja tri Blooma (Odiseja), ko hodi po Dublinu, v naslednjih poglavjih pa se njune poti križajo, do 17., ko se Bloom vrne domov, kar predstavlja Itako, Odisejev rojstni otok

Vsako poglavje ima svoj organ, umetnost, barvo, simbol in tehniko pisanja

Največja novost v Ulisku je notranji samogovor

Joyce se je lotil zelo težke naloge, ko je šel pisat 18., zadnji del Uliksa, kot nekakšen zavestni samogovor Molly. To pa pomeni, da je moral razmišljati, ne samo kot drug človek, temveč celo kot nekdo drugega spola. Moral je torej poznati psiho ženske

Joyceov cilj je bil združiti naturalizem s simboliko